

Lagrådsremiss

Skadestånd och bodelning

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 16 november 2006

Beatrice Ask

Dag Mattsson
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Äktenskapsbalkens nuvarande regler om bodelning kan ge otillfredsställande resultat framför allt när en make har fått t.ex. brottsskadeersättning på grund av den andre makens våld. För att komma till rätta med detta föreslår regeringen i lagrådsremissen ändringar i reglerna. Enligt förslaget skall en make som fått ersättning för personskada och kränkning få ta undan ersättningen vid en bodelning. En make skall också kompenseras vid bodelningen om den andra maken genom brott skuldsatt sig eller minskat sitt giftorättsgods.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Innehållsförteckning

1	Beslut.....	3
2	Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken.....	4
3	Ärendet och dess beredning.....	6
4	Ändrade regler om bodelning.....	6
5	Ikraftträdande m.m.	13
6	Författningskommentar	13
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet (Ds 2005:34)	18
Bilaga 2	Promemorians lagförslag.....	21
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanserna	25

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken.

2 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs att det i äktenskapsbalken skall införas två nya paragrafer, 10 kap. 2 a § och 11 kap. 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

2 a §

Varje make får från bodelningen ta undan egendom som maken har fått i ersättning för personskada och kränkning samt avkastning av egendomen. Ersättning för inkomstförlust eller för kostnader får dock tas undan endast i den mån ersättningen avser tiden efter det att talan om äktenskapsskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket gjordes eller dödsfallet inträffade. Rätten att ta undan egendom gäller också vad som har trätt i stället för sådan egendom som anges i första meningen.

Om den ena maken är död, gäller rätten att ta undan egendom enligt första stycket endast för den efterlevande maken.

11 kap.

4 a §

Om en skuld som uppkommit genom brott har räknats av från den ena makens giftorättsgods enligt 2 § eller om ena maken har använt sitt giftorättsgods till att betala en sådan skuld, skall den andra makens andel vid bodelningen beräknas som om skulden inte hade räknats av eller värdet av det använda giftorättsgodset fortfarande hade ingått i den förstnämnda makens giftorättsgods. Dennes del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i

*motsvarande mån. Rätten till
kompensation gäller dock endast
skulder som har uppkommit inom
tre år innan talan om äktenskaps-
skillnad väcktes, anmälan enligt
9 kap. 1 § andra stycket gjordes
eller dödsfallet inträffade.*

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
 2. Ligger den dag som avses i 9 kap. 2 § äktenskapsbalken före den 1 juli 2007, tillämpas inte 10 kap. 2 a § och 11 kap. 4 a §.

3 Ärendet och dess beredning

I riksdagen har uppmärksammats fall där en tillämpning av nuvarande bodelningsregler ansetts leda till vissa otillfredsställande resultat (bet. 2003/04:LU22, bet. 2004/05:LU14 och bet. 2005/06:LU19). På Regeringskansliets uppdrag har därför en sakkunnig person utarbetat promemorian Några bodelningsfrågor (Ds 2005:34) med förslag till ändrade bodelningsregler i äktenskapsbalken och sambolagen. En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 1*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 2*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissyttrandena finns i lagstiftningsärendet (Ju2005/8351/L2).

I promemorian diskuteras också vissa andra frågor om bodelning som inte behandlas i denna lagrådsremiss men som det kan finnas anledning att överväga vidare i annat sammanhang. Bland dessa frågor märks frågan om en efterarvinge bör ges möjlighet att ansöka om förordnande av bodelningsförrättare och frågan om det bör införas en möjlighet att besluta om sanktioner för att få en part att medverka under en bodelningsförrättning.

4 Ändrade regler om bodelning

Regeringens förslag: En make skall ha rätt att från en bodelning ta undan egendom som maken har fått i ersättning för personskada och kränkning, liksom avkastning av egendomen. Detsamma skall gälla för vad som trätt i stället för sådan egendom. Ersättning för inkomstförlust och kostnader avseende tiden innan giftorättsgemenskapen upphörde skall dock inte få tas undan. Om den ena maken är död, skall endast den efterlevande maken ha rätt att ta undan egendom av det aktuella slaget. En make skall ha rätt till kompensation om det från den andra makens giftorättsgods har räknats av en skuld som uppkommit genom brott inom tre år innan giftorättsgemenskapen upphörde eller om den andra maken använt sitt giftorättsgods till att betala en sådan skuld. Detta skall gälla även för arvingar och testamentstagare.

Regeringens bedömning: Jämningsreglerna bör inte ändras.

Promemorians förslag överensstämmer i stort med regeringens. Rätten till kompensation är dock inte knuten till brott utan avser otillbörligt förfarande. I promemorian föreslås också att den nuvarande bestämmelsen om kompensation skall gälla även vid bodelning med anledning av dödsfall. Dessutom föreslås vissa ändringar i äktenskapsbalkens och sambolagens (2003:376) jämningsregler.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna tillstyrker promemorians förslag eller lämnar dem utan någon invändning. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* förespråkar att avkastning av sådan ersättning som tas undan från en bodelning och avkastning av enskild egendom behandlas lika. *Brottsoffermyndigheten* anser att rätten

att ta undan egendom bör gälla också för rättsinnehavare på en avliden makes sida. *Kammarkollegiet* avstyrker förslaget till ändrade jämkningsregler. Också *Svenska Bankföreningen* är kritisk till förslaget i denna del.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Hur bodelning görs mellan makar

En make har ingen äganderätt till den andra makens egendom under ett bestående äktenskap, utan varje make äger sin egendom och svarar för sina skulder. Under ett äktenskap är en makes egendom giftorättsgods i den mån den inte är enskild egendom. Egendom kan vara enskild exempelvis genom att makarna kommit överens om det i ett äktenskapsförord eller genom ett förordnande i ett testamente.

Makarnas förmögenhetsförhållanden kan omfördelas vid en bodelning. Allmänna bestämmelser om bodelning finns i 9 kap. äktenskapsbalken. Makarnas egendom skall fördelas mellan dem genom bodelning när ett äktenskap upplöses, vilket sker genom äktenskapsskillnad eller den ena makens död. Bodelning behövs inte om makarna har endast enskild egendom och ingen av dem begär att få ta över bostad eller bohag från den andra maken. Är makarna eniga, får de fördela sin egendom genom bodelning under äktenskapet utan att något mål om äktenskapsskillnad pågår.

I samband med äktenskapsskillnad skall en bodelning göras med utgångspunkt i egendomsförhållandena den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes. Har äktenskapet upplösts genom den ena makens död utan att ett mål om äktenskapsskillnad pågick, är utgångspunkten i stället den dag då dödsfallet inträffade. Sådan egendom som en make förvärvar därefter skall inte ingå i bodelningen.

I 10 kap. äktenskapsbalken anges vilken egendom som ingår i bodelningen. All egendom som en make äger och som inte gjorts till makens enskilda skall ingå. Undantag görs för viss typ av egendom som i och för sig är giftorättsgods. Egendom som en make har huvudsakligen för enskilt bruk liksom presenter får tas undan (2 §). Rättigheter som inte kan överlåtas eller som i annat fall är av personlig art skall tas undan vid bodelningen om det skulle strida mot vad som gäller för rättigheten att låta den ingå (3 §).

Hur makarnas andelar av det gemensamma giftorättsgodset skall beräknas framgår av 11 kap. äktenskapsbalken. Från en makes giftorättsgods skall räknas av så mycket att det täcker de skulder som den maken hade när giftorättsgemenskapen upphörde. En makes skuld skall täckas med annan egendom än giftorättsgods i några fall, bl.a. om skulden är att hänföra till enskild egendom (2 §). Det som återstår av makarnas giftorättsgods, när avdrag gjorts för att täcka skulderna, skall läggas samman och värdet därefter delas lika mellan makarna (3 §). Bodelningen skall dock under vissa närmare förutsättningar justeras. Så är fallet om en make genom en gåva minskat sitt giftorättsgods eller använt detta till att öka värdet av sin enskilda egendom eller om maken använt giftorättsgods till att öka värdet av en rättighet som inte skall ingå i bodelningen (4 §).

Möjligheterna att jämka resultatet av en bodelning framgår av 12 kap. äktenskapsbalken. En situation då jämkning kan ske är då det med

hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelning skall lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av de allmänna reglerna. I sådana fall skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda maken får behålla mer av sitt giftorättsgods (1 §). Vidare har en efterlevande make möjlighet att vid en bodelning med anledning av den andra makens död begära att vardera sidan skall behålla sin egendom (2 §). En efterlevande makes rätt att få behålla sitt giftorättsgods och få del i den avlidnes giftorättsgods är dock undantagsvis begränsad; 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förverkande av rätten att ärva eller få egendom på grund av testamente tillämpas även i fråga om bodelning. Därutöver finns en jämningsregel för äktenskapsförord och s.k. föravtal om bodelning (3 §).

Bestämmelserna i äktenskapsbalken om bodelning tillämpas också på registrerat partnerskap (se 3 kap. 1 § lagen [1994:1117] om registrerat partnerskap).

Ersättning för personskada och kränkning bör få tas undan från bodelning

Som konstateras i promemorian har det visat sig att de nuvarande bodelningsreglerna leder till otillfredsställande resultat när den ena maken har gjort sig skyldig till övergrepp mot den andre maken eller någon annan närstående och därför förpliktats att betala skadestånd. Exempelvis kan brottskadeersättning ha betalats ut till en make samtidigt som den andra maken har en skuld avseende samma ersättning till Brottsoffermyndigheten. Enligt vad som nu gäller skall den skyldige maken vid beräkningen av sin andel i boet räkna av skulden medan däremot den ersättning som betalats ut till den andra maken skall ingå i bodelningen. Resultatet av en sådan ordning är förstås särskilt stötande när det är fråga om våld inom familjen och en make kan sägas i praktiken få dela sin ersättning med gärningsmannen. Också i andra situationer kan det framstå som mindre lämpligt att ett skadestånd som har utbetalats till en make ingår i en bodelning. Det framstår inte som tillfredsställande att en make som t.ex. har fått ersättning för personskada eller kränkning efter ett rånöverfall eller en trafikolycka skall behöva dela med sig av denna ersättning vid en efterföljande bodelning.

Regeringen delar promemorians bedömning att bodelningsreglerna bör ändras för att komma till rätta med sådana effekter. Ersättning för personskada och kränkning – det kan röra sig om skadestånd, brottskadeersättning eller försäkringsersättning – har en så nära anknytning till den skadelidande att det framstår som mindre lämpligt att ersättningen skall ingå i en bodelning, oavsett vem som har orsakat skadan. Särskilt tydligt är detta naturligtvis för kränkingsersättningen, som syftar till att kompensera den skadelidande för den kränkning av den personliga integriteten som ett brott har inneburit. En kränkingsersättning bör alltid kunna hållas utanför bodelningen. Men även ersättning för personskada är av ett starkt personligt slag, och enligt regeringens mening bör utgångspunkten vara att också sådan ersättning kan undantas från bodelningen. Regeringen föreslår alltså att en make ges rätt att från bodelning ta undan ersättning för personskada och kränkning.

Till den ersättning som bör få tas undan hör bl.a. vad som skall täcka sjukvårdskostnader och inkomstförluster. För att makens situation inte skall försämrats bör han eller hon få ta undan sådan ersättning för inkomstförlust och kostnader som avser tiden efter äktenskapsskillnaden eller dödsfallet. När det gäller ersättning som avser tiden dessförinnan har de löpande utgifter som ersättningen motsvarar i regel betalats med giftorättsgods. Sådan ersättning bör därför ingå i bodelningen för att maken inte skall överkompenseras.

Även avkastning av ersättningen bör hållas utanför bodelningen. Genom avkastningen kan en utbetald ersättning värdesäkras, framför allt i de fall där ett kapitalbelopp betalas ut för förlorad inkomst. Har den egendom som maken fått ersatts av annan egendom, bör denna egendom hållas utanför på samma sätt. En make bör t.ex. kunna köpa obligationer för det ersättningsbelopp hon eller han har fått utan att riskera att obligationerna dras in i en bodelning. Det saknas anledning att i dessa avseenden behandla kränkingsersättning annorlunda; ett av syftena med sådan ersättning är att skapa bättre förutsättningar för rehabilitering.

Skulder som uppkommit genom brott bör ge rätt till kompensation

Om lagen ändras endast genom att en make ges en rätt att ta undan ersättning för personskada och kränkning, skulle en make som utsatts för brott av den andra maken fortfarande få sämre ekonomiskt utfall vid bodelningen än vad han eller hon skulle ha fått om något brott inte hade begåtts. Inte heller kommer man åt en annan svaghet i gällande rätt som uppmärksammas i promemorian, nämligen att en make tvingas ta de ekonomiska konsekvenserna även av andra brott som den andra maken begått – med andra ord vara med och ”betala” den makens böter och skadestånd. Giftorättsgodset skall enligt gällande rätt delas först efter det att varje make har fått dra av sina skulder oberoende av om dessa uppkommit genom brott eller inte och utan att den andra maken kompenseras för avräkningen. Resultatet blir detsamma oavsett om den ansvariga maken har en skuld eller redan har betalat den innan talan om äktenskapsskillnad väcks, eftersom de tillgångar som skall delas har minskat när skulden är betald.

Därför föreslås det i promemorian att en make skall kunna kompenseras om den andra maken genom ett otillbörligt förfarande skuldsatt sig eller minskat sitt giftorättsgods.

Också regeringen anser att en sådan rätt till kompensation bör införas. Även om frågan om kompensation förmodligen kommer att aktualiseras i endast ett begränsat antal fall, kan i det enskilda fallet en kompensation ha stor betydelse för den make som berörs. Också mera principiellt är en rätt till kompensation väl motiverad. Det framstår inte som lämpligt att en make till följd av bodelningsreglernas utformning tvingas vara med och dela den andre makens skulder av detta slag. Det bör tilläggas att en rätt till kompensation inte går ut över den ansvarige makens borgenärer, eftersom kompensation kommer i fråga först efter det att skulderna till dem räknats av.

Bara i ett par avseenden väljer regeringen att utforma sitt förslag något annorlunda än promemorians förslag.

I promemorian föreslås att rätten till kompensation skall gälla om skulden har uppkommit genom ”otillbörligt förfarande”. Som påpekas vid remissbehandlingen täcker den formuleringen dock fler situationer än vad som bör omfattas. Rätten till kompensation bör därför i stället knytas till att skulden har uppkommit genom just ett brottsligt förfarande. Därmed täcks de fall in som måste omfattas och tillämpningen blir mera förutsebar än om man skulle knyta rätten allmänt till vad som kan anses vara ett otillbörligt förfarande.

I promemorian föreslås vidare att rätten till kompensation skall gälla endast om den ene maken ådragit sig skulden eller minskat sitt giftorätts gods i ”inte obetydlig omfattning”. Promemorians förslag överensstämmer i detta avseende med vad som gäller enligt regeln i 11 kap. 4 § om kompensation vid den andre makens gåvor. Regeringen anser dock att en sådan begränsning inte är lämplig i detta sammanhang. Ovan föreslås att rätten att ta undan ersättning för personskada eller kränkning från bodelning skall gälla utan beloppsbegränsning. Det är då naturligt att inte heller rätten till kompensation, som ju kan komma att aktualiseras i just dessa fall, innehåller någon sådan begränsning. I stället bör en make ha rätt till kompensation oberoende av hur stora böter eller hur stort skadestånd som den andra maken ådragit sig.

En make bör – såsom föreslås i promemorian – ha rätt till kompensation oavsett anledningen till bodelningen.

I enlighet med vad som föreslås i promemorian bör det krävas att skulden har uppkommit senast tre år innan giftorätts gemenskapen upphörde. Därmed ansluter rätten till kompensation för skulder som uppkommit genom brott till vad som gäller enligt 11 kap. 4 §.

Även arvingar bör kunna göra gällande rätten till kompensation vid brott

En särskild fråga är om det vid en bodelning med anledning av en makes död bör vara möjligt för arvingar (eller testamentstagare) att göra gällande den föreslagna rätten att ta undan ersättning för personskada och kränkning eller den föreslagna rätten till kompensation vid andra makens skuldsättning på grund av brott. Eftersom båda rättigheterna utgör undantag från principen att giftorätts godset skall delas lika mellan makarna, ligger det i och för sig närmast till hands att inte låta någon av rättigheterna gälla till förmån för andra än makarna själva. Regeringen anser dock att det finns anledning att behandla rättigheterna på olika sätt.

Rätten till kompensation aktualiseras enbart då ena maken har gjort sig skyldig till brott, i praktiken kan det ofta röra sig om brott mot den andra maken. Enligt regeringens mening är det rimligt att också arvingarna kan utnyttja rätten. Annars skulle den efterlevande maken kunna använda medel, som annars hade tillfallit arvingarna, för att betala skadestånd eller böter på grund av brottet. Detta skulle många gånger kunna vara stötande, i synnerhet om brottet riktat sig mot den avlidna maken. Regeringen föreslår därför – i likhet med vad som föreslås i promemorian – att bestämmelserna om rätt till kompensation skall kunna göras gällande även av arvingar.

Rätten att ta undan ersättning för personskada eller kränkning omfattar däremot många fler fall än sådana där den ene maken har gjort sig skyldig till brott. Den gäller t.ex. i fråga om ersättning på grund av

trafikskada. När en make har fått sådan ersättning och därefter avlider, saknas det enligt regeringens mening tillräckliga skäl att frångå huvudregeln om att giftorättsgodset skall delas lika. I och med dödsfallet finns det inte längre anledning att behandla ersättningen på annat sätt än annan egendom i boet. Detsamma gäller ersättning som den avlidna maken har erhållit på grund av brott som någon annan än den efterlevande maken har begått. När brottet har begåtts av den efterlevande maken, kan det i och för sig synas naturligt att ge arvingarna företräde till ersättningen, trots att syftet med denna aldrig har varit att tillgodose dem. Det är dock knappast möjligt att på skilja de olika situationerna från varandra. Regeringen föreslår – i likhet med vad som föreslås i promemorian – att rätten att ta undan ersättning för personskada eller kränkning inte skall kunna göras gällande av arvingarna.

Sambolagen behöver inte ändras

Också sambolagen (2003:376) innehåller regler om bodelning. Frågan är därför om ändringar behöver göras i den lagen. Regeringen delar promemorians bedömning att så inte är fallet. Bodelning enligt sambolagen gäller bara samboegendom, dvs. sambors gemensamma bostad och bohag om egendomen förvärvats för gemensam användning. Utanför faller exempelvis kontanta medel, värdepapper och motorfordon. Sambolagens begränsade tillämpningsområde utesluter alltså i princip sådana problem som kunnat konstateras vid bodelning i äktenskap, som ju omfattar allt giftorättsgods. I och för sig är det tänkbart att en sambo använder den ersättning som han eller hon fått på grund av en personskada till att köpa en bostad eller ett visst bohag. Men om egendomen är handikappanpassad eller på liknande sätt knuten till sambon, kan den inte anses vara förvärvad för gemensam användning. Bedöms det i ett enskilt fall oskäligt att en person som fått ersättning skall lämna egendom till den andre, är det dessutom möjligt att låta värdet av egendomen jämningsvis påverka bodelningen med stöd av den särskilda regeln i 15 §. Det saknas därmed behov av en regel om rätt att undanta ersättning för personskada och kränkning (eller vad som trätt i stället för sådan ersättning) när det gäller bodelning enligt sambolagen. Inte heller är regler om rätt till kompensation motiverade för samboförhållanden (jfr prop. 2002/03:80 s. 37).

Jämkningsreglerna bör inte ändras

I anslutning till dessa överväganden tar promemorian upp en annan och mera principiell fråga, nämligen vilka förutsättningar som allmänt bör gälla för jämkning vid bodelning. Sådan jämkning kan, som framgått, ske i den mån det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelning skall lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av 11 kap. (12 kap. 1 §). Bodelningen kan då ske så att denne make får behålla mer av sitt giftorättsgods. Det är att märka att, såsom bestämmelsen är konstruerad, jämkning inte kan ske

till förmån för den make som vid en bodelning enligt 11 kap. skall tillföras egendom. Jämkningsregeln gäller inte heller vid bodelning med anledning av en makes död. Vid bodelning med anledning av en makes död gäller i stället att, om den efterlevande maken begär det, vardera sidan skall behålla sitt giftorätts gods (12 kap. 2 §).

Promemorians förslag är att lagen i avsevärt större omfattning än i dag skall öppna upp för bedömningar av vad som är ett skäligt bodelningsresultat i det enskilda fallet. I den mån det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men också till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt med en bodelning enligt de vanliga reglerna, skall bodelningen enligt promemorians förslag i stället ske efter vad som med hänsyn till omständigheterna är skäligt. Detta skall gälla också vid bodelning med anledning av en makes död. Förslaget innebär att jämkning skall kunna ske även till förmån för den make som tillförs egendom genom bodelningen. Vidare föreslås att den bestämmelse som gör det möjligt för en efterlevande make att behålla sitt giftorätts gods skall slopas. Motsvarande ändringar föreslås i sambolagen.

Regeringen konstaterar att – med de förslag som lämnas ovan – det inte är nödvändigt att ändra jämkningsreglerna för att förhindra de stötande bodelningsresultat som har uppmärksammats. Inte heller i övrigt har det framkommit något påtagligt behov av att ändra reglerna. I själva verket skulle de föreslagna ändringarna innebära ganska betydande avsteg från de principer som bär upp äktenskapsbalken och sambolagen.

En självklar och viktig utgångspunkt vid utformningen av reglerna om bodelning är att var och en skall kunna förstå och tillämpa dem. Makar och sambor måste på förhand kunna bedöma resultatet av en bodelning och i så stor utsträckning som möjligt lösa sina mellanhavanden utan medverkan från någon myndighet eller juridisk expertis. Som Kammarkollegiet framhåller skulle den betydande utvidgning av jämkningsreglerna som föreslås i promemorian försvåra för makar och sambor att förutse resultatet av en bodelning och riskera att leda till ett ökat antal tvister. Ett annat grundläggande socialt intresse som äktenskapsbalken värnar är den efterlevande makens skydd mot att det gemensamma boet splittras när en av makarna avlider. Förslaget att jämkningsregeln också skall gälla vid en makes död och att bestämmelsen om rätt för en make att behålla sitt giftorätts gods skall upphävas riskerar att urholka detta skydd. Att frångå dessa principer och låta bodelningar i större omfattning ske efter skälighet kräver under alla förhållanden mera ingående överväganden än vad som är möjligt att göra inom ramen för detta lagstiftningsarbete.

Sammanfattningsvis gör regeringen bedömningen att jämkningsreglerna bör behållas oförändrade.

Inte heller har det framkommit något behov av att nu utvidga bestämmelsen om rätt för make till kompensation i de fall då den andra maken genom gåva minskat sitt giftorätts gods eller använt detsamma till att öka värdet av sin enskilda egendom (jfr 11 kap. 4 §).

5 Ikraftträdande m.m.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2007.

Det bör införas en övergångsbestämmelse av innebörd att de bestämmelser som föreslås inte skall tillämpas om den för bodelningen avgörande tidpunkten ligger före den 1 juli 2007. Det innebär att ändringarna kommer att gälla omedelbart i de fall då talan om äktenskapsskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken gjordes eller dödsfallet inträffade efter ikraftträdandet. I dessa fall kan alltså ersättning som betalats ut före ikraftträdandet få tas undan och skulder på grund av brott som uppkommit före ikraftträdandet kan ge rätt till kompensation.

De föreslagna ändringarna bedöms inte leda till några ökade kostnader för det allmänna.

6 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i äktenskapsbalken

10 kap. 2 a § *Varje make får från bodelningen ta undan egendom som maken har fått i ersättning för personskada och kränkning samt avkastning av egendomen. Ersättning för inkomstförlust eller för kostnader får dock tas undan endast i den mån ersättningen avser tiden efter det att talan om äktenskapsskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket gjordes eller dödsfallet inträffade. Rätten att ta undan egendom gäller också vad som har trätt i stället för sådan egendom som anges i första meningen.*

Om den ena maken är död, gäller rätten att ta undan egendom enligt första stycket endast för den efterlevande maken.

Paragrafen, som är ny, anger att vissa ersättningar av personligt slag som betalats ut till en make får tas undan vid en bodelning.

Enligt *första meningen* i *första stycket* får en make ta undan viss egendom som han eller hon har fått i ersättning. Egendomen behandlas då på motsvarande sätt som personlig egendom enligt 2 §. I praktiken innebär det att egendomen ligger vid sidan av bodelningen. Den ingår varken vid beräkningen av makarnas andelar eller vid egendomens fördelning på lotter. Normalt är egendomen i dessa fall naturligtvis pengar, men paragrafen är också tillämplig om maken av någon anledning skulle ha fått någon annan egendom som ersättning.

Först i lagtexten nämns ersättning för personskada. Med personskada avses kroppsliga och psykiska defekttillstånd. Det kan alltså röra sig om ersättning för t.ex. sjukvårdskostnad, inkomstförlust, sveda och värk och lyte eller annat stadigvarande men (se 2 kap. 1 § och 5 kap. 1 § skadeståndslagen [1972:207]). Också ersättning för personskada enligt t.ex. trafikskadelagen (1975:1410) eller brottsskadelagen (1978:413) omfattas. Vidare får ersättning för kränkning tas undan. En sådan ersättning skall normalt kompensera den skadelidande för en kränkning av den personliga integriteten (se 2 kap. 3 § skadeståndslagen). Också i andra fall där ersättning för kränkning utgår enligt lag kan egendomen dock tas undan, t.ex. ersättning enligt 38 § lagen (1982:80) om anställningsskydd eller

16 § lagen (1999:130) om åtgärder mot diskriminering i arbetslivet på grund av etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning. Ersättningen behöver naturligtvis inte ha utgått direkt på grund av lagen utan kan också ha betalats enligt ett avtal, t.ex. ett försäkringsavtal eller ett anställningsavtal.

Begränsningen till personskada och kränkning innebär att ersättning för egendomsskada inte får tas undan, inte heller ersättning för ren förmögenhetsskada. Avgångsvederlag är ett annat exempel på ersättning som inte får tas undan med stöd av förevarande paragraf. Sådan ersättning kan däremot under vissa förutsättningar beaktas och jämningsvis påverka bodelningen med tillämpning av 12 kap. 1 § (jfr prop. 1986/87:1 s. 188).

Någon närmare bedömning av om ersättningen borde ha utgått eller om den har stöd i lag skall normalt inte behöva göras. Ersättning som maken har fått enligt en dom eller efter ett beslut av Brottsoffermyndigheten får godtas. Detsamma gäller ersättning som har betalats ut av ett försäkringsbolag.

Ersättningen får tas undan oberoende av vem som har orsakat skadan eller gjort kränkningen och oavsett vem som har betalat ut ersättningen. Det spelar ingen roll om den ersättningsgrundande handlingen begåtts av den andra maken eller av tredje man.

För att bestämmelsen skall vara tillämplig är det maken som skall ha fått egendomen i ersättning för personskada eller kränkning. Det måste alltså finnas ett samband mellan en sådan tillgång som en make vill ta undan och en personskada eller kränkning som maken har drabbats av. Härmed utesluts överlåtet skadestånd.

Ersättning som har betalats ut till exempelvis ett barn berörs förstås inte alls av bodelningen. En annan sak är att en make kan ha en skuld på grund av brott mot barnet som maken skall räkna av från sitt giftorättsgods och som berättigar den andra till kompensation vid bodelningen (se 11 kap. 4 a §).

Rätten att undanta egendomen gäller bara om ersättningen har betalats ut till maken innan giftorättsgemenskapen upphörde (se 9 kap. 2 §). Vid en äktenskapsskillnad blir bestämmelsen alltså tillämplig om ersättningen är tillgänglig för maken senast den dag då talan om äktenskapsskillnad väcktes. Vid bodelning med anledning av dödsfall är det i stället tidpunkten för dödsfallet som är avgörande. Har en make vid en sådan tidpunkt bara en fordran på ersättning, gäller inte förevarande paragraf. I stället kan det bli aktuellt att bestämma att fordringen inte skall ingå i bodelningen under de förutsättningar som anges i 3 §.

Även avkastning av ersättning för personskada och kränkning får hållas utanför bodelningen. Exempelvis får räntan på en ersättning som har satts in på ett bankkonto och utdelningen på aktier också tas undan. Regleringen skiljer sig här något från vad som gäller för avkastning av enskild egendom (jfr 7 kap. 2 § sista stycket).

Den som har drabbats av en personskada kan ha fått ersättning för förlorad inkomst och kostnader. I *andra meningen* i *första stycket* anges en begränsning när det gäller rätten att ta undan egendom som avser sådana ersättningsposter. Maken får ta undan egendomen endast i den mån den avser tiden efter det att giftorättsgemenskapen upphörde – ifråga om tiden dessförinnan skall ersättningen ingå i bodelningen.

Ersättning för inkomstförlust för förfluten tid betalas normalt ut som ett engångsbelopp, medan ersättning för framtida inkomstförlust brukar fastställas i form av en livränta eller ett engångsbelopp eller som livränta jämte engångsbelopp (jfr 5 kap. 4 § skadeståndslagen). När det gäller ett utbetalat engångsbelopp för inkomstförlust måste man ibland bedöma i vilken mån detta hänför sig till tiden före eller efter det att giftorätts-gemenskapen upphörde. Har t.ex. en make skadats i juli ett visst år och i januari nästa år fått ersättning för inkomstförlust som skall täcka tiden från juli det första året till juli det andra året, får bara den del av ersättningen som avser tiden efter det att talan om äktenskapsskillnad väcktes, exempelvis i april det andra året, tas undan. På motsvarande sätt kan det i vissa fall bli nödvändigt att fördela en utbetald kostnadsersättning.

Den make som begär att egendomen tas undan har som princip bevisbördan för att det är fråga om sådan ersättning som anges i bestämmelsen. Bevisprövningen bör ske utifrån samma allmänna principer som är vägledande vid en bedömning av om viss egendom är enskild. En insättning på ett gemensamt konto kan försvåra särskiljandet av egendom av olika slag men medför inte att rätten att ta undan ersättning utsläcks utan vidare.

Maken får placera sin ersättning på det sätt som han eller hon önskar utan att för den skull riskera att den dras in i en bodelning. Enligt *tredje meningen* i *första stycket* har en make rätt att ta undan också sådan egendom som trätt i stället för egendom som omfattas av bestämmelsen i första meningen. Även egendom som har trätt i stället för avkastning av ersättning får tas undan.

För tillämpningen saknar det betydelse vilket slags egendom som trätt i stället för den ursprungliga egendomen; det krävs inte att den egendom som köpts för skadeståndet eller försäkringsersättningen uppfyller ändamålet med ersättningen. En make kan således ha rätt att ta undan t.ex. aktier som han eller hon köpt för ersättningen. Det är inte möjligt att generellt ange vilket samband som krävs för att annan egendom skall anses ha trätt i ersättningens ställe. ”Trätt i stället” för har valts för att markera att samma principer skall gälla vid bedömningen som vid surrogation av enskild egendom, låt vara att den ursprungliga egendomen här nästan alltid är pengar. Omständigheterna i det enskilda fallet har givetvis betydelse vid bedömningen. Har ersättningen förbrukats utan att maken skaffat någon annan egendom, kan egendom som förvärvas vid en senare tidpunkt inte anses som surrogategendom.

Maken får ta undan ersättningen men kan naturligtvis avstå från att göra det och låta hela eller delar av ersättningen ingå i bodelningen.

I de fall då den ena maken är död gäller rätten att undanta egendomen endast för den efterlevande maken. Detta framgår av *andra stycket*. En avliden makes arvingar och testamentstagare har alltså ingen rätt att ta undan ersättningen, vare sig bodelningen sker med anledning av en makes död eller med anledning av äktenskapsskillnad (jfr prop. 1986/87:1 s. 161). Bestämmelsen har främst betydelse om det finns särskullbarn på den avlidne makens sida. När kvarlåtenskapen efter den döde tillfaller den efterlevande maken enligt arvsrättsliga regler, har det inte samma betydelse att den efterlevande maken tar undan ersättning från bodelningen.

11 kap. 4 a § Om en skuld som uppkommit genom brott har räknats av från den ena makens giftorättsgods enligt 2 § eller om ena maken har använt sitt giftorättsgods till att betala en sådan skuld, skall den andra makens andel vid bodelningen beräknas som om skulden inte hade räknats av eller värdet av det använda giftorättsgodset fortfarande hade ingått i den förstnämnda makens giftorättsgods. Dennes del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån. Rätten till kompensation gäller dock endast skulder som har uppkommit inom tre år innan talan om äktenskapsskillnad väcktes, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket gjordes eller dödsfallet inträffade.

Paragrafen, som är ny, reglerar en makes rätt att under vissa förutsättningar få kompensation vid bodelningen. Den är konstruerad på liknande sätt som regeln om kompensation i 4 §.

Enligt *första meningen* har en make rätt till kompensation vid bodelningen i två fall.

Det ena fallet är när ett värde räknats av från den andra makens giftorättsgods enligt 2 § för att täcka en skuld som uppkommit genom brott.

Det andra fallet är när en skuld som uppkommit genom brott har betalats innan giftorättsgemenskapen har upphört. Skulden skall dock ha betalats med giftorättsgods. Om skulden har betalats med enskild egendom, har den andra maken inte rätt till kompensation.

I båda fallen krävs att den aktuella skulden uppkommit genom brott. Böter och skadestånd som uppkommit genom brott, liksom värdeförverkande, ger rätt till kompensation för den andra maken. Brottet behöver inte ha varit uppsåtligt, utan även ekonomiska konsekvenser av ett oaktsamhetsbrott omfattas. Inte bara våldsbrottslighet ger rätt till kompensation, också ekonomisk brottslighet täcks in. En make har exempelvis rätt till kompensation på grund av att den andra maken har ådragit sig skadestånd för förskingring. Spekulationsaffärer eller annan ekonomisk vanvård som gjort att giftorättsgodset minskat i värde ger däremot inte någon rätt till kompensation, såvida förfarandet inte har varit brottsligt.

Det saknar betydelse vilken person eller egendom som brottet har riktat sig mot. Har brottet begåtts mot den andra maken, kan han eller hon ha rätt till kompensation enligt förevarande bestämmelse och samtidigt ha rätt att ta undan ett utbetalt skadestånd för brottet enligt 10 kap. 2 a § eller bestämma att en fordran på skadeståndet inte ingår i bodelningen enligt 10 kap. 3 §.

En make behöver inte vara dömd för brott för att den andra maken skall kompenseras, även om det i allmänhet är i ett sådant fall som frågan aktualiseras.

En makes rätt till kompensation påverkas inte i sig av att den skyldiga maken på ett eller annat sätt har ökat värdet av sitt giftorättsgods. En make kan alltså inte neutralisera effekten av en skuldsättning eller minskning av giftorättsgodset genom att öka värdet av sitt giftorättsgods.

Regleringen i förevarande paragraf skiljer sig i några avseenden från den i 4 §. En make har rätt till kompensation inte bara vid bodelning med anledning av äktenskapsskillnad men också när den ena maken är död utan att det dessförinnan väckts talan om äktenskapsskillnad, liksom vid bodelning under äktenskapet. Vidare krävs det i princip inte att maken har varit ovetande om brottet eller tagit avstånd från det för att han eller hon skall ha rätt till kompensation (jfr kravet att åtgärden skall ha skett utan den andra makens samtycke i 4 §). När båda makarna har tagit del i

ett brottsligt förfarande, har de dock normalt dömts att solidariskt betala ett skadestånd, och kompensation kommer därmed i praktiken sällan i fråga. Har emellertid makarna gjort sig skyldiga till brott men det ådömda skadeståndet eller böterna skiljer sig åt beloppsmässigt, är en kompensation inte utesluten. Till skillnad från 4 § krävs inte heller att giftorättsgodsets värde har minskat i viss omfattning. Även enstaka böter och små skadeståndsbelopp ger rätt till kompensation.

När bestämmelsen är tillämplig, skall beräkningen av den ena makens rätt till kompensation ske på motsvarande sätt som enligt 4 § (jfr prop. 1986/87:1 s. 172). Om ett belopp har utbetalats, läggs beloppet fiktivt till den skyldiga makens giftorättsgods före skuldtäckningen. Därefter beräknas giftorättsandelarna som om maken inte hade använt sitt giftorättsgods. Har den ena maken en skuld på grund av brott, skall på samma sätt den andra makens andel beräknas som om skulden inte räknats av från den förstnämnda makens giftorättsgods.

Av *andra meningen* framgår att den skyldiga makens andel i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån.

För att kompensation skall komma i fråga krävs att den skuld som uppkommit på grund av brott faktiskt påverkar vad som går till delning från makens sida. Om exempelvis den skyldiga maken har vanliga skulder som uppgår till värdet av makens giftorättsgods, saknar det betydelse för beräkningen av makarnas andelar att maken därutöver har skulder som uppkommit genom brott.

En makes rätt begränsar sig till ett anspråk på kompensation ur giftorättsgodset i den mån det räcker till. Maken får alltså ingen förmögenhetsrättslig fordran på ersättning mot den andra maken eller mot tredje man (jfr 13 kap. 3 och 4 §§).

Av *tredje meningen* framgår att en make har rätt till kompensation endast i de fall då den andre makens skuld uppkommit inom tre år innan giftorättsgemenskapen upphörde (jfr 4 §). Frågan när makens skuld uppkommit får prövas enligt allmänna principer om när ett skuldförhållande på grund av brott uppstår. Det är inte uteslutet att även äldre skulder kan påverka bodelningsresultatet under de förutsättningar som anges i 12 kap. 1 §.

Om en bodelning sker efter en makes död, har arvingar och testamentstagare samma rätt till kompensation som den avlidna maken skulle ha haft.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2007.
2. Ligger den dag som avses i 9 kap. 2 § äktenskapsbalken före den 1 juli 2007, tillämpas inte 10 kap. 2 a § och 11 kap. 4 a §.

Lagen träder i kraft den 1 juli 2007. Hänvisningen till 9 kap. 2 § äktenskapsbalken innebär att de nya bestämmelserna inte tillämpas om talan om äktenskapskillnad har väckts, anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken gjorts eller, vid bodelning på grund av makes död, dödsfallet inträffat före den 1 juli 2007.

Uppdraget

Mitt huvudsakliga uppdrag har varit att överväga om det finns anledning att ändra jämkningsregeln i 12 kap. 1 § äktenskapsbalken (och motsvarande bestämmelse i sambolagen) så att möjlighet till jämkning vid bodelning ges i fler fall än i dag och om det finns anledning att ta bort den begränsning som enligt gällande utformning gör bestämmelsen förmånlig endast för den make som har mest giftorättsgods. I uppdraget har även ingått att överväga andra förändringar i syfte att undvika otillfredsställande bodelningsresultat framför allt i sådana situationer där den ena maken uppburit skadestånd eller brottsskadeersättning eller när en make har ådragit sig en skuld avseende skadestånd eller genom betalning av en sådan skuld minskat sitt giftorättsgods under giftorättsgemenskapens bestånd.

Undantagande av vissa ersättningar med personlig anknytning

Utbetalda eller på annat sätt tillgängliga ersättningar med starkt personlig anknytning till den ersättningsberättigade maken skall i vissa fall kunna undantas från bodelning på motsvarande sätt som i dag gäller för en rätt till en sådan ersättning (10 kap. 3 § ÄktB). Med sådana ersättningar avses i första hand skadestånd och brottsskadeersättningar avseende personskada samt motsvarande försäkringsersättningar av ideell karaktär, dvs. ersättningar som avser att kompensera den skadelidande maken för lyte och men, sveda och värk samt kränkning av den personliga integriteten. Även sådana ersättningar som har för avsikt att gottgöra den skadelidande för framtida inkomstförlust skall undantas från bodelningen, däremot inte ersättning avseende inkomstförlust för förfluten tid eller övriga ersättningar av ekonomisk karaktär.

En förutsättning för att en make skall få undanta ersättning med stark personlig anknytning från bodelning är att den – eller den del som önskas undantas – finns i behåll i en eller annan skepnad. Surrogategendom, dvs., egendom som trätt i stället för den ursprungliga ersättningen, liksom avkastning av ersättningen skall även den hållas utanför en bodelning. Bevisbördan för att ersättningen eller det som trätt i dess ställe finns i behåll åvilar den make som åberopar undantagsbestämmelsen. Detsamma gäller vid tvist om surrogation skett eller inte.

Den nya regeln skall gälla vid bodelning både i anledning av äktenskapsskillnad och vid den ena makens död. Om den ena maken är död vid bodelningen gäller undantaganderätten uttryckligen endast för den efterlevande maken.

Införande av en ny vederlagsregel m.m.

I äktenskapsbalken bör införas ytterligare en vederlagsregel som skapar möjlighet att ge en make ekonomisk kompensation om den andra maken genom ett otillbörligt förfarande ådragit sig skuld eller minskat sitt

giftorättsgods i inte obetydlig omfattning. Det har ansetts särskilt angeläget med en sådan vederlagsbestämmelse i de situationer där den aktuella skulden (eller betalning av en sådan skuld) avser ett personskadestånd p.g.a. våld mellan makarna. Utan en sådan kompensationsmöjlighet begränsas giftorätten för den ersättningsberättigade maken genom den skuldavräkning som alltid skall föregå en delning av giftorättsgodset vid bodelning. Med ett otillbörligt förfarande avses i första hand ett brottsligt eller skadeståndsgrundande beteende, som orsakat s.k. deliktsgäld. Bestämmelsen tar med andra ord inte sikte på varje form av ekonomisk vanvård i form av slöseri eller lättsinniga spekulationsaffärer. För att betona att den nya regeln bara skall tillämpas i undantagsfall har det föreslagits att vederlag endast skall kunna utgå i de fall skadeståndet eller den ekonomiska sanktionen har sin grund i ett uppsåtligt eller ett grovt oaktsamt beteende. Vem eller vad som utsatts för det brottsliga angreppet eller den skadeståndsgrundande handlingen saknar betydelse. Ordinär vårdslöshet skall inte vara tillräckligt för vederlag enligt förevarande bestämmelse. I den mån ett sådant beteende ensamt eller i förening med andra omständigheter, skulle leda till ett oskäligt bodelningsresultat, får frågan behandlas inom ramen för skevdelningsregeln i 12 kap. 1 § ÄktB. Detsamma bör gälla för skuldsättning eller minskning av en makes giftorättsgods som uppkommit genom enkel vanvård av en makes ekonomiska angelägenheter.

Samma tidsgräns och beräkningsmetod som i dag gäller för vederlagsregeln i 11 kap. 4 § ÄktB skall gälla även för den nu föreslagna bestämmelsen. Detta innebär att endast vederlagsgrundande handlingar som företagits inom tre år före giftorättsgemenskapens upphörande skall beaktas. Äldre gärningar kan med stöd av 12 kap. 1 § ÄktB leda till jämkning av bodelningsresultatet om övriga förutsättningar därför är för handen.

Bara sådana förfaranden som lett till att en makes giftorättsgods minskat i inte obetydlig omfattning skall kunna berättiga den andra maken till vederlag. Samma värdegränser som anges i förarbetena till nuvarande vederlagsregel skall vara vägledande. Rätt till kompensation föreligger alltså om den vederlagsgrundande handlingen medfört en reducering av den makens nettogiftorättsgods med mer än tio procent eller ett lägre procenttal, om värdet av makens nettogiftorättsgods är stort.

Den av mig föreslagna vederlagsbestämmelsen skall gälla både vid bodelning i anledning av äktenskapsskillnad och i anledning av ena makens död. I det sistnämnda fallet skall det vara möjligt för såväl den efterlevande maken som den avlidne makens rättsinnehavare (dödsbodelägare och universella testamentstagare) att åberopa bestämmelsen. Detsamma skall gälla för den nuvarande vederlagsregeln i 11 kap. 4 § ÄktB.

Ändringar i jämningsregeln i 12 kap. 1 § ÄktB och 15 § sambolagen

Jämningsreglerna i 12 kap. 1 § ÄktB och 15 § SamboL bör ändras på så sätt att det blir möjligt för båda makarna respektive båda samborna att åberopa bestämmelserna till sin fördel oavsett deras inbördes förmögenhetsförhållanden. Det skall med andra ord inte längre vara en

förutsättning för reglernas tillämpning att det är maken (eller sambon) med störst andel giftorättsgods (eller samboegendom) som gynnas. Även en make med minst giftorättsgods skall sålunda kunna undanta exempelvis värdet av ett arv eller en gåva som tillfallit honom eller henne strax före giftorättsgemenskapens upplösning under förutsättning att detta framstår som skäligt. Samma omständigheter som angetts i förarbetena rörande när en jämkning kan komma i fråga skall även beaktas med den föreslagna förändringen av bestämmelsernas tillämpning.

Med denna förändring finns det inte längre någon begränsning till värdet av makens eget giftorättsgods av jämkningens omfattning. En make, som har minst nettogiftorättsgods och som jämkningsvis tillåts att från bodelningen undanta exempelvis ett uppbyggt arv eller kompensera sig för den andra makens omfattande studieskulder kommer med stöd av skevdelningsregeln att få en större andel av den andra makens giftorättsgods än vad han eller hon skulle fått vid en likadelning.

Skevdelningsregeln i äktenskapsbalken skall vara möjlig att åberopa både vid bodelning i anledning av äktenskapsskillnad och vid bodelning p.g.a. ena makens död. Såväl den efterlevande maken som den avlidnes dödsbodelägare skall då kunna dra fördel av bestämmelsen. Detta korresponderar med den ordning som redan i dag gäller för motsvarande jämkningsregel i sambolagen. Härigenom ges avliden makes dödsbodelägare möjlighet att jämkningsvis korrigera oskäliga bodelningsresultat som kan ha sin grund i våld mellan makarna och som de föreslagna bestämmelserna om undantagande av ersättningar med personlig anknytning respektive vederlag för otillbörliga förfaranden inte kan komma till rätta med.

1 Förslag till lag om ändring i äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om äktenskapsbalken
dels att 11 kap. 4 § samt 12 kap. 1 och 2 §§ skall ha följande lydelse,
dels att det i äktenskapsbalken skall införas två nya paragrafer, 10 kap.
3 a § och 11 kap. 4 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

3 a §

Ersättning för personskada och kränkning som alljämt finns i behåll skall, med de undantag som anges i andra och tredje styckena, inte ingå i bodelning. Detsamma skall gälla för avkastning av samt vad som trätt i stället för sådan ersättning.

Första stycket gäller inte ersättning för inkomstförlust avseende förfluten tid.

Om den ena maken är död, gäller rätten att undanta ersättningen från bodelning endast för den efterlevande maken.

11 kap.

4 §

Har den ena maken utan den andra makens samtycke inom tre år innan talan om äktenskapsskillnad väcktes eller, om äktenskapet har upplösts genom den ena makens död utan att ett mål om äktenskapsskillnad pågick, den dag då dödsfallet inträffade, i inte obetydlig omfattning genom gåva minskat sitt giftorättsgods eller använt sitt giftorättsgods till att öka värdet av sin enskilda egendom, skall den andra makens andel vid bodelningen beräknas som om gåvans värde eller värdet av det använda giftorättsgodset alljämt

hade ingått i den förstnämnda makens giftorättsgods. Dennes del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån.

Vad som sägs i första stycket om enskild egendom skall även gälla sådana rättigheter som enligt 10 kap. 3 § inte skall ingå i bodelningen. Därvid skall med ökning av värdet av en sådan rättighet jämföras förvärv av rättigheten. Vidare skall, om en makes användning av sitt giftorättsgods har medfört att värdet av egen pensionsförsäkring eller eget pensionssparkonto ökat eller att maken förvärvat förmån på grund av sådan försäkring eller på grund av pensionssparavtal, bestämmelserna i första stycket tillämpas även om den andra maken har samtyckt till åtgärden.

4 a §

Har make inom den tid som anges i 4 § genom ett otillbörligt förfarande ådragit sig skuld eller minskat sitt giftorättsgods i inte obetydlig omfattning, skall den andra makens andel vid bodelningen beräknas som om skulden inte uppkommit eller minskningen inte företagits. Den förstnämnde makens del i det sammanlagda giftorättsgodset skall minskas i motsvarande mån.

12 kap.

1 §

I den mån det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelning skall lämna egendom till den andra maken i den omfattning som följer av 11 kap., skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda maken får behålla mer av sitt giftorättsgods. Är en make försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela makarnas giftorättsgods, skall varje make behålla sitt giftorättsgods som sin andel.

Första stycket gäller inte vid bodelning med anledning av en makes död.

I den mån det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd men även till makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt med en bodelning som följer av 11 kap., skall bodelningen i stället ske efter annan grund som med hänsyn till samtliga omständigheter är skälig. Är en make försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela makarnas giftorättsgods, skall varje make behålla sitt giftorättsgods som sin andel.

2 §

Vid bodelning med anledning av en makes död skall, om den efterlevande maken begär det, vardera sidan som sin andel behålla sitt giftorättsgods. Om den efterlevande maken begränsar sin begäran till att avse endast en del av sitt giftorättsgods, skall den andra sidan behålla motsvarande kvotdel av den avlidna makens giftorättsgods, varefter återstoden fördelas enligt 11 kap.

Bestämmelserna i 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förlust av rätt till arv skall också gälla i fråga om rätten för den efterlevande maken att vid bodelning få del i den avlidnes giftorättsgods *liksom beträffande rätten för den efterlevande maken att få behålla sitt giftorättsgods.*

Bestämmelserna i 15 kap. 1 och 3 §§ ärvdabalken om förlust av rätt till arv skall också gälla i fråga om rätten för den efterlevande maken att vid bodelning få del i den avlidnes giftorättsgods.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2006.

Härigenom föreskrivs i fråga om sambolagen att 15 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

I den mån det med hänsyn särskilt till samboförhållandets längd men även till sambornas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en sambo när samlevnaden upphör skall lämna egendom till den andra i den omfattning som följer av 12–14 §§, skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda sambon får behålla mer av sin egendom. Är en sambo försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela sambornas egendom, skall varje sambo behålla sin egendom som sin andel.

Föreslagen lydelse

15 §

I den mån det med hänsyn särskilt till samboförhållandets längd men även till sambornas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt med en bodelning som följer av 12–14 §§, skall bodelningen i stället ske efter annan grund som med hänsyn till samtliga omständigheter är skälig. Är en sambo försatt i konkurs när bodelningen skall förrättas eller finns det andra särskilda skäl att inte dela sambornas egendom, skall varje sambo behålla sin egendom som sin andel.

Förteckning över remissinstanserna

Bilaga 3

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian Några bodelningsfrågor (Ds 2005:34) avgetts av Hovrätten för Västra Sverige, Stockholms tingsrätt, Helsingborgs tingsrätt, Umeå tingsrätt, Kammarkollegiet, Domstolsverket, Skatteverket, Brottsoffermyndigheten, Juridiska Fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Juridiska Fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Sveriges Kommuner och Landsting, Sveriges advokatsamfund, Svenska Bankföreningen, Sveriges Försäkringsförbund, Försäkringsjuridiska Föreningen, Riksorganisationen för kvinnojourer i Sverige och Sveriges Kvinnojourers Riksförbund.

Sveriges Domareförbund, Föreningen Sveriges kronofogdar, Fristående Sparbankers Riksförbund, Sveriges Begravningsbyråers Förbund, Sammanslutningen för Sveriges Juridiska byråer och Brottsofferjourernas Riksförbund har ej inkommit med något yttrande.